

УДК 351.745-057

Данчул Олександр Сергійович,
здобувач кафедри адміністративного
права та адміністративного процесу
Львівського державного університету
внутрішніх справ

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ОХОРОНИ ПРИ МВС УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ПРОФІЛАКТИКИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Стаття присвячена розкриттю діяльності ДСО при МВС України, як суб'єкта профілактики адміністративних правопорушень, що реалізується на базовому принципі законності та створює умови для реального забезпечення прав і свобод людини і громадянина у сфері захисту об'єктів усіх форм власності від протиправних посягань на договірних засадах та боротьби з іншими правопорушеннями в місцях несення служби.

Ключові слова: профілактика правопорушень, профілактична діяльність, Державна служба охорони при МВС України, запобігання правопорушень, власність, охоронні послуги.

Постановка проблеми. Результати державного і міжнародного моніторингу за дотриманням законності у сфері правоохоронної діяльності підтверджують, що одним із основних завдань, що ставлять перед органами внутрішніх справ загалом та окремими підрозділами, зокрема держава і суспільство є «профілактика» правопорушень. Натомість, в умовах соціально-економічної кризи, загострення криміногенної ситуації та зростання різних правопорушень підвищуються вимоги до діяльності ОВС, що викликає необхідність науково-обґрунтованого підходу до її організації.

У сфері профілактики правопорушень органами внутрішніх справ особливе місце відводиться Державній службі охорони при МВС України, яка, надає охоронні послуги підприємствам і населенню, одержуючи відповідні прибутки за умов існування конкуренції з боку приватних охоронних структур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти, що тією чи іншою мірою торкають діяльності Державної служби охорони при МВС України, зокрема такого її напрямку як профілактика правопорушень, були предметом досліджень багатьох вчених, з-поміж яких: В. Б. Авер'янов, І. В. Арістова, М. І. Ануфрієв, О. М. Бандурка, О. К. Безсмертний, Ю. П. Битяк, І. П. Голосніченко, В. А. Гуменюк, Р. А. Калюжний, Л. В. Коваль, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, О. І. Остапенко, В. П. Петков, О. П. Рябченко, В. К. Шкарупа, О. Н. Ярмиш та ін.

Постановка завдання. Мета статті полягає у з'ясуванні різноманітних наукових підходів до розуміння терміну «профілактика правопорушень» та ролі у профілактиці адміністративних правопорушень ДСО при МВС України, як одного із суб'єктів профілактичної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед, необхідно зазначити, що суспільство значно більше зацікавлене в недопущенні правопорушення, аніж у подальшому покаранні винних. Профілактика правопорушень повністю відповідає поняттям соціальної справедливості, тому що рівень розвитку системи її соціальних заходів визначає рівень гуманізації права, межі насичення його виховними елементами і межі застосування карних елементів. Світовий і вітчизняний досвід свідчать про те, що найперспективнішим заходом запобігання правопорушенням є профілактика, що передбачає не покарання, а, насамперед, удосконалення умов життєдіяльності людей та їх виховання. Більше того, профілактику правопорушень визнано одним з пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів України, зокрема й усіх структурних підрозділів органів внутрішніх справ.

Законом України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 р. закріплено, з-поміж інших, обов'язок міліції охороняти на основі договорів з фізичними або юридичними особами майно, що їм належить [2]. Тим самим МВС України на основі договірної інституції охорони надає послуги публічного характеру щодо захисту суб'єктивного права власності громадян і юридичних осіб. Такий обов'язок в системі Міністерства внутрішніх справ України покладаються на спеціальні підрозділи Державної служби охорони при МВС України.

З метою належного виконання своїх обов'язків з охорони власності підрозділами ДСО проводиться відповідна профілактична діяльність, яка сприяє запобіганню адміністративних правопорушень та злочинів у вказаній сфері. Адже нині роль підрозділів ДСО і їх діяльності на основі цивільно-правових договорів у профілактиці правопорушень і припиненні майнових злочинів як і раніше досить висока. Головними завданнями підрозділів Державної служби охорони при МВС України є надання широкого спектра охоронних послуг, а також попередження і припинення правопорушень. Виконання цих завдань залежить від багатьох чинників, зокрема, рівня організованості, упорядкування апарату, законодавчого визначення правового статусу Державної служби охорони при МВС України.

Науковці пропонують розглядати поняття профілактики у вузькому, і в широкому значенні слова. Так, у широкому значенні слова профілактика - це недопущення конкретних злочинів, упередження окремих членів суспільства від здійснення ними правопорушень та протиправних діянь, що є злочинами. Це діяльність щодо недопущення порушень норм права, зокрема, кримінального права (кримінального законодавства). У цьому значенні в зміст профілактики входить і правоохоронна діяльність. У вузькому значенні слова під профілактикою можна розуміти діяльність, по-перше, з виявлення причин правопорушень, умов і обставин, що сприяють їх здійсненню; по-друге, з виявлення осіб, здатних вчинити правопорушення (з огляду на їх антигромадську спрямованість), і проведення з ними необхідних заходів, що стримають їх від здійснення правопорушень. У сукупності ці два поняття утворюють єдине поняття «профілактика правопорушень» [8, с. 53].

Усі питання, пов'язані з профілактикою злочинів, достатньо широко висвітлені й розроблені в кримінологічній літературі. Що ж стосується профілактики правопорушень то, як справедливо відзначив В. М. Кудрявцев, теорія правопорушень розвинута у юридичній науці недостатньо. Немає навіть дисципліни, яка б вивчала сукупність цих явищ [3, с. 48].

В кримінології використовують різноманітні поняття: «соціальна профілактика», «боротьба зі злочинністю», «протидія злочинності», «тиск на злочинність», «соціальний

контроль злочинності», «профілактика злочинності», «попередження злочинності», «запобігання злочинності», «превенція злочинності», «припинення злочинів» тощо. Окрім того, кримінології відомі такі поняття, як «контроль», «регулювання», «стримання» та навіть «управління злочинністю». Одним з нових категоріальних понять, що з'явилося в сучасній українській кримінологічній теорії, є поняття «соціально-правовий контроль», запропоноване О.М. Литваком як базове, що визначає всі форми державного впливу, протидії злочинності [4, с. 61-62]. Проте, найбільш загальним поняттям є «соціальна профілактика правопорушень» як форма превенції правопорушень, що поєднує усі її елементи (загальносоціальну, спеціально-кримінологічну; загальну та індивідуальну; ранню та безпосередню профілактику, запобігання злочинам та адміністративним правопорушенням [5, с. 23].

Останнім часом у вітчизняній юридичній літературі почав широко вживатись закордонний термін «превенція» (prevention). Цей термін поєднує у собі всі поняття, пов'язані з «попередженням правопорушень», позначаючи діяльність щодо попередження, профілактики, запобігання правопорушенням [1, с. 272]. Введення цього універсального терміна дозволило закордонним вченим уникнути «боротьби» термінів «попередження» та «профілактика» правопорушень, яка існує у вітчизняній юридичній літературі дотепер.

Слід зазначити, що термін «профілактика» перейшов з медицини, під якою розумілися заходи, що запобігають виникненню і поширенню хвороб, сприяють охороні здоров'я населення [6, с. 1117]. Разом із тим, термін «профілактика» в словниках трактується через слово «попередження», зокрема під профілактикою розуміють – сукупність попереджувальних заходів, спрямованих на збереження і зміцнення нормального стану правопорядку [7, с. 556].

З огляду на викладене вище, на основі науково обґрунтованої концепції попередження адміністративних правопорушень, що реалізується в попереджувальній діяльності органів внутрішніх справ, зокрема ДСО при МВС України, можна сформулювати наступне його визначення. Попередження правопорушень органами внутрішніх справ - це здійснення їх підрозділами, службами і окремими працівниками в межах своєї компетенції заходів щодо запобігання і припинення адміністративних правопорушень, виявлення і усунення їх причин та умов, а також активній дії на особу із стійкою антигромадською, протиправною орієнтацією з метою недопущення здійснення нею правопорушень.

Як і будь-яка діяльність, профілактика правопорушень переслідує певну, чітко визначену мету. Метою профілактичної діяльності Державної служби охорони при МВС України є:

- обмеження дії негативних соціальних явищ та процесів;
- усунення або взагалі нейтралізація причин правопорушень та умов, що їм сприяють;
- нейтралізація негативного впливу мікросередовища особи (сім'ї, школи, вищого навчального закладу, друзів, співробітників тощо), які формують антисоціальну установку особи, та здійснюють негативний вплив на мотивацію її поведінки;
- вплив на особу, яка за своїми морально психологічними якостями здатна вчинити адміністративний проступок чи продовжувати протиправну діяльність.

Як і будь-яка профілактична діяльність, профілактична діяльність Державної служби охорони при МВС України ґрунтується на таких принципах:

1) законності – дотриманні вимог Конституції України та законів України усіма, без винятку, суб'єктами профілактики, здійснення тільки тих заходів, які передбачені законами або підзаконними нормативними актами;

2) гуманізму – всебічний захист прав та свобод громадян під час здійснення профілактичної діяльності;

3) гласності – систематичного висвітлення у статистиці та засобах масової інформації відомостей про профілактику правопорушень;

4) демократизму – участі у профілактиці правопорушень не тільки спеціалізованих суб'єктів, але й усіх інших державних органів та організацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, об'єднань громадян та окремих громадян;

5) науковості – використання форм, методів та засобів профілактичної діяльності, які розроблені та схвалені наукою;

6) диференційованого підходу – врахування як загальних, так і спеціальних особливостей правопорушників та груп правопорушень;

7) плановості та прогнозування – всебічне вивчення та аналіз стану правопорушень, складання та реалізація відповідних програм профілактики адміністративних проступків;

8) взаємодії та координації зусиль суб'єктів профілактики правопорушень;

9) громадського засудження протиправної поведінки;

10) переважання методів переконання – тобто застосування примусових заходів лише після вичерпання всіх інших заходів впливу;

11) адекватності методів та засобів профілактики вчиненим правопорушенням.

Безперервний розвиток діяльності Державної служби охорони щодо профілактики правопорушень вимагає високого рівня організації процесу правового регулювання службових відносин. Ефективність організаційно-правового забезпечення діяльності її підрозділів у напрямі попередження та припинення правопорушень має визначатися повнотою і внутрішньою узгодженістю правових норм в аспекті спрямованості на соціально-політичну та економічну обстановку в Україні [9, с. 1].

З огляду на викладене вище, основними об'єктами, на які, на нашу думку, повинна спрямовуватися діяльність ДСО при МВС України у сфері профілактики адміністративних правопорушень, виступають наступні:

1. Причини і умови, що сприяють здійсненню конкретних адміністративних правопорушень або полегшують їх здійснення. Для практики попередження правопорушень важливо визначити, які різновиди детермінант є їх причинами, а які служать умовами протиправних діянь, оскільки усунути причини самостійно органи внутрішніх справ можуть не завжди. Потрібні спільні зусилля багатьох суб'єктів попереджувальної діяльності, тоді як умови, обставини і ситуації, що сприяють здійсненню правопорушень, можуть виявити і усунути самі правоохоронні органи.

2. Юридичні особи і громадяни, стосовно яких органи внутрішніх справ відповідно до законодавства приймають заходи з метою забезпечення дотримання ними встановлених обмежень, правил, нормативів і стандартів. Йдеться, насамперед, про такі об'єкти діяльності, що можуть бути потенційними жертвами правопорушень (державні підприємства, установи і організації, а також приватні і комерційні структури, працівники, які у випадках визначених законодавством мають право на носіння вогнепальної зброї тощо).

3. Особи, які готують правопорушення або ті, які мають намір здійснити правопорушення або роблять спробу вчинення правопорушення. Стосовно цих об'єктів

запобіжні засоби реалізуються в умовах загрози здійснення правопорушення, тому співробітники ДСО повинні робити активні негайні дії, спрямовані на недопущення протиправного задуму.

4. Особи, стосовно яких органи внутрішніх справ здійснюють контроль та нагляд за дотриманням обмежень, встановлених для них законом. Це, насамперед, особи, які знаходяться під адміністративним наглядом, звільнені з місць позбавлення волі, засуджені з відтермінуванням виконання вироку, засуджені до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, обвинувачені, не взяті під варту на період слідства, неповнолітні, які перебувають на обліку в кримінальній міліції у справах дітей тощо.

5. Особи зі стійкою протиправною поведінкою, які притягаються до відповідальності за здійснення злочинів та адміністративних правопорушень. В даному випадку органами внутрішніх справ реалізуються заходи адміністративної дії стосовно, наприклад, батьків, які негативно впливають на своїх дітей, осіб, які схильні до крадіжок тощо. Після застосування вказаних заходів вони підлягають спеціальному обліку із занесенням у відповідну картотеку.

6. Особи, які є потенційними жертвами правопорушень, внаслідок своєї поведінки або способу життя. Вони поділяються на дві групи:

- маргінальні об'єкти (повії, наркомани, алкоголіки, бродяги тощо);
- об'єкти, що становлять окремі категорії законослухняних громадян (жінки, пенсіонери, неповнолітні, інваліди тощо).

Стосовно перших усі підрозділи органів внутрішніх справ застосовують достатньо широкий арсенал запобіжних засобів, використовуючи в основному примусові заходи. З другою категорією, як правило, проводиться роз'яснювальна робота, їм надаються необхідні рекомендації, поради, що сприяють зниженню потенційної небезпеки стати жертвою правопорушення або злочину.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище можемо констатувати, що Державна служба охорони МВС України займає чільне місце в системі органів внутрішніх справ, що здійснюють профілактику правопорушень в державі шляхом охорони майна, грошових коштів, підприємств та особистої безпеки населення, сприяючи при цьому соціальній, економічній стабільності та розвитку економіки держави.

Натомість, під профілактикою адміністративних правопорушень ДСО при МВС України слід розуміти застосування заходів щодо запобігання і припинення адміністративних правопорушень у сфері захисту власності, виявлення і усунення їх причин та умов, а також здійснення впливу на особу із стійкою антигромадською, протиправною орієнтацією з метою недопущення здійснення нею правопорушень у вказаній сфері.

Список використаних джерел

1. Ведерникова О. Н. Теория и практика борьбы с преступностью в Великобритании / О. Н. Ведерникова. – М. : Российская криминологическая ассоциация, 2001. – 344 с.
2. Закон України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 р // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
3. Кудрявцев В. Н. Причины правонарушений / В. Н. Кудрявцев. – М. : Наука, 1976. – 286 с.
4. Литвак О. М. Державний вплив на злочинність. Криминологічно-правове дослідження / О. М. Литвак. – К. : Вид-во Юрінком-Інтер, 2000. – 275 с.

5. Малков В. Д. О концептуальных основах развития государственной системы профилактики правонарушений / В. Д. Малков // Современные криминологические проблемы борьбы с преступностью. Труды Академии управления. – М. : Академия управления МВД России, 2000. – С. 23.
6. Новий словник української мови / [уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпушко]. – К. : Аконіт, 2001. – 910 с., с. 827; Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К. : Перун, 2009. – 1719 с.
7. Ожегов С. И. Словарь русского языка / под ред. Н. Ю. Шведовой. – [18-е изд.]. – М. : Русский язык, 1986. – 797 с. так як «запобігання» [Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – К. : Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1977. – 774 с.
8. Предупреждение преступлений и административных правонарушений органами внутренних дел : учебник [для студентов вузов, обучающихся по специальностям «Юриспруденция» и «Правоохранительная деятельность»] / [под ред В. Я. Кикотя, С. Я. Лебедева, Н. В. Румянцева]. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – 487 с.
9. Шаповал В. І. Організаційно-правові основи діяльності Державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ України щодо попередження та припинення правопорушень : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В. І. Шаповал. - Київ, 2005. – 20 с.

Данчул О. С. Государственная служба охраны при МВД Украины как субъект профилактики административных правонарушений

Статья посвящена раскрытию деятельности ДСО при МВД Украины, как субъекта профилактики административных правонарушений, которая реализуется на базовом принципе законности и создает условия для реального обеспечения прав и свобод человека и гражданина в сфере защиты объектов всех форм собственности от противоправных посягательств на договорных принципах и борьбы с другими правонарушениями в местах несение службы.

Ключевые слова: профилактика правонарушений, профилактическая деятельность, Государственная служба охраны при МВД Украины, предотвращения правонарушений, собственность, охранительные услуги.

Danchul O. S. State Security Service MIA of Ukraine as a subject of preventing administrative violations

The article is dedicated to uncovering the activity of State Security Service MIA of Ukraine, as a subject of preventing administrative violations. This activity is realized on the basic principle of legality and created conditions for real providing of rights and freedoms human and citizen in sphere of protecting establishments of all forms of property against lawless encroachments, on contract basis and fighting against other violations on the protecting establishments.

Key words: prevention of violations, preventive activity, State Security Service MIA of Ukraine, preservation of offences, property, protective services.

